

Εντάσσοντας το Φύλο στη
Διεπιστημονική έρευνα
Θεματική ενότητα Horizon
Europe

|Κλίμα, Ενέργεια,
Κινητικότητα

Αρετή Προβατά, MSc Gender, Society,
Politics

Σύμβουλος Επικοινωνίας & Βιώσιμης
Ανάπτυξης, Δήμος Αγίου Δημητρίου

areti.provata@gmail.com

EUROPEAN UNION

CLUSTER 5

CLIMATE

ENERGY

MOBILITY

© European Union, 2021

THE EU RESEARCH & INNOVATION PROGRAMME

Κλίμα

- Η κλιματική κρίση δεν είναι ουδέτερη ως προς το φύλο - “gender neutral“ (UN Women 2022)
- Επηρεάζονται οι ζωές όλων των ανθρώπων και των έμβιων όντων με το ίδιο τρόπο;
- Μήπως τελικά η κλιματική κρίση, όπως κάθε άλλη κρίση, οξύνει τις προϋπάρχουσες ανισότητες, συμπεριλαμβανομένων και των έμφυλων;

Κλίμα – έμφυλες επιπτώσεις

- Οι πιο εκτεθειμένοι και ευάλωτοι άνθρωποι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, είναι οι πιο φτωχοί και περιθωριοποιημένοι που ζουν ιδιαίτερα σε περιοχές με χαμηλότερα εισοδήματα (Kaijser και Kronsell, 2014)
- Έπειτα από ακραία καιρικά φαινόμενα:
 - διακοπή της λειτουργίας των υποδομών και βασικών κρατικών υπηρεσιών
 - αυξημένη βία κατά των γυναικών, των κοριτσιών,
 - αυξημένος κίνδυνος ενδοοικογενειακής βίας, παρενόχλησης, σεξουαλικής βίας και τράφικινγκ (IPCC, 2022).
- Γυναίκες και τα κορίτσια, που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, φέρουν δυσανάλογες ευθύνες για την εξασφάλιση τροφής, νερού και καυσίμων.
- Στις αγροτικές περιοχές του παγκόσμιου νότου οι γυναίκες είναι η κατηγορία που βρίσκεται στην πιο μειονεκτική θέση στον πλανήτη
- Έλλειψη απαραίτητων πόρων και μέσων και τα μέσα για να ανταπεξέλθουν στις αλλαγές που επιφέρει η κλιματική κρίση
- Επιδείνωση της καθημερινής τους ζωής
- Η έμφυλες έμφυλη ανισότητα συνυπάρχει με άλλες μορφές διακρίσεων με τις υφιστάμενες κοινωνικές σχέσεις και ιεραρχήσεις (Pearse, 2016)

Κλίμα

Κλίμα – έρευνα και πολιτικές

- Οι περισσότερες έρευνες που υπάρχουν και συνδέουν το φύλο με κλιματική αλλαγή αφορούν στον Παγκόσμιο Νότο. Ελάχιστες έρευνες αφορούν στη Βόρεια Ευρώπη και σχεδόν καμία την Ελλάδα - εμφανής έλλειψη στοιχείων και δεδομένων για τις έμφυλες επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης
- Οι εθνικές πολιτικές για το Κλίμα (Εθνικός Κλιματικός Νόμος & Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενέργεια –Κλίμα), δεν φαίνεται να ενθυλακώνουν τη διάσταση του φύλου στις στρατηγικές τους, και όταν αυτό γίνεται, ο τρόπος είναι ελλιπής
- Οι διεθνείς πολιτικές για την κλιματική αλλαγή στις προσεγγίσεις τους αποδεικνύουν μια “τυφλή ως προς το φύλο προσέγγιση” (Röhr, Hemmati και Lambrou 2009, Pearse 2017).
- Οι υφιστάμενες έμφυλες ανισότητες δεν μπαίνουν απαραίτητα στην ατζέντα των πολιτικών καθώς η συζήτηση επικεντρώνεται στην ευαλωτότητα των γυναικών παγκοσμίως. Η επιμονή στη ρητορική αυτή, μπορεί να επιφέρει εντελώς αντίθετα αποτελέσματα (Arora - Jonsson, 2011).
- Ισχνή συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων για το κλίμα και την κλιματική διακυβέρνηση

Ενέργεια

- Το 2022, 775 εκατομμύρια άνθρωποι στερούνται πρόσβασης στην ηλεκτρική ενέργεια και σχεδόν 3 δισεκατομμύρια παγκοσμίως βασίζονται σε στερεά καύσιμα ή ανοιχτές εστίες για μαγείρεμα και θέρμανση ως βασικές πηγές ενέργειας (EPA n.d., IEA 2022).
- Η συμμετοχή των γυναικών στην παραγωγή της ενέργειας και στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι στοιχεία που μπορούν να βοηθήσουν στην ενδυνάμωση των γυναικών στις τοπικές κοινότητες (UN WOMEN & UNEP 2015)
- Στην Ελλάδα το ποσοστό των γυναικών που δεν μπορούν να θερμάνουν επαρκώς το σπίτι τους και δυσκολεύονται ή καθυστερούν να πληρώσουν τους λογαριασμούς του ρεύματος είναι πολύ μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των ανδρών (EIGE, 2023)
- Ο κλάδος της ενέργειας είναι πλήρως ανδροκρατούμενος. Οι γυναίκες αποτελούν μόλις το 20% των εργαζομένων στον κλάδο (EIGE, 2023)

Κινητικότητα

- Πώς η κινητικότητα διαμορφώνει το φύλο και πώς οι διαδικασίες κινητικότητας και/ή ακινησίας επηρεάζουν τις έμφυλες σχέσεις εξουσίας; (Hanson 2010)
- Πώς το φύλο είναι αυτό που διαμορφώνει την κινητικότητα ρίχνοντας φως στο «πώς οι διαδικασίες με βάση το φύλο δημιουργούν, ενισχύουν ή αλλάζουν πρότυπα καθημερινής κινητικότητας»
- Ο δημόσιος χώρος δεν είναι ένα ουδέτερο πεδίο που προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα άτομα (Καλλίτσης Φ., Πρέντου Π. και Urbana - Γρηγοριάδου Ε., Βλαχάκη Μ., Αλεξίου Π., Αξαρχή Δ., 2023)
- Οι σύγχρονες πόλεις είναι σχεδιασμένες από άντρες για άντρες, περιορίζοντας σημαντικά την πρόσβαση των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη (Παγκόσμια Τράπεζα στο Urban Forum το 2020)

Παράδειγμα καλής πρακτικής

dad
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

urbana

«Γυναίκες ορατές στην πόλη - Σχεδιάζουμε μια γειτονιά ασφαλή για τις γυναίκες»

- Δράση βιωματικής διαδικασίας επανεξέτασης του δημόσιου χώρου μέσα από την οπτική του φύλου.
- Τρία συμμετοχικά εργαστήρια βιωματικής χαρτογράφησης με νυχτερινή και απογευματινή
- Μεθοδολογία → συμμετοχικής έρευνας, μιας προσέγγισης από τα κάτω (bottom-up). Οι συμμετέχουσες/οντες γίνονται ερευνήτριες/τες.

«Γυναίκες ορατές στην πόλη - Σχεδιάζουμε μια γειτονιά ασφαλή για τις γυναίκες»

- Βασικά εργαλεία οι δείκτες της αστικής ποιότητας: η αίσθηση ασφάλειας, η προσβασιμότητα, η ζωτικότητα, η ποιότητα του αστικού εξοπλισμού, η εκπροσώπηση και οι αναπαραστάσεις των φύλων κ.λπ.
- Η αίσθηση της ασφάλειας και η προσβασιμότητας τα μεγαλύτερα ελλείμματα που αντιμετωπίζουν γυναίκες και θηλυκότητες όταν κυκλοφορούν στην πόλη.
- Η κινητικότητα των γυναικών διαφέρει από αυτή των ανδρών, με αποτέλεσμα οι θηλυκότητες να καθίστανται αόρατες μέσα στην πόλη, μέσα στην ίδια τους τη γειτονιά.

Προβληματισμοί & Προτάσεις

- Οι πολιτικές για το κλίμα, την ενέργεια είναι τυφλές ως προς το φύλο (σε διεθνές και εθνικό επίπεδο) και η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων αδύναμη
- Τεχνοκρατικές προσεγγίσεις και λύσεις ως προτεραιότητα, δεν λαμβάνουν υπόψη ταυτόχρονα τις δομικές ανισότητες (φύλο, τάξη, αναπηρία, σεξουαλικότητα, φυλή, ηλικία)
- Στερούνται κοινωνικής διαθεματικής ανάλυσης, για την βαθύτερη κατανόηση των υφιστάμενων έμφυλων ανισοτήτων
- Η ευαλωτότητα δεν είναι εγγενές χαρακτηριστικό των γυναικών/θηλυκοτήτων αλλά δημιουργείται μέσα από τις υφιστάμενες έμφυλες ιεραρχίες και κοινωνικές διακρίσεις

Προβληματισμοί & Προτάσεις

- Η έρευνα θα πρέπει να μην αναπαράγει τις υφιστάμενες ανισότητες
- Η ουσιαστική ενσωμάτωση του φύλου στην έρευνα απαιτεί ενέργειες που σχετίζονται με τη συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα και στην έμφυλη διάσταση της έρευνας.
- Ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες. Αυτό σημαίνει ενθάρρυνση της ισότιμης συμμετοχής ανδρών και γυναικών στις ερευνητικές ομάδες και σε όλα τα επίπεδα.
- Δημιουργία κουλτούρας ισότητας όπου οι συνθήκες εργασίας θα επιτρέπουν σε άνδρες και γυναίκες να έχουν εξίσου ικανοποιητικές σταδιοδρομίες.
- Απαραίτητο να αντικατοπτρίζεται στην έρευνα η πραγματικότητα γυναικών και ανδρών.
- Να λαμβάνονται υπόψη έρευνες που αναφέρονται συγκεκριμένα στο φύλο προκειμένου να καλύπτονται πιθανά γνωστικά κενά.

Προβληματισμοί & Προτάσεις

- Η ανάγκη για επείγουσα δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι προφανής και παρέχει το πλαίσιο για μια ριζική επανεισαγωγή του φύλου
- Όλοι οι φορείς της Κλιματικής Διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας καλούνται να συνεργάζονται προς ένα κοινό σκοπό
- Καίρια η διαθεματική σχολαστική ανάλυση, για μετασχηματιστικές και ριζοσπαστικές λύσεις, μέσα από την ουσιαστική ενσωμάτωση της οπτικής του φύλου σε όλα τα στάδια κάθε έρευνας

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας!